

## UZAKTAN EĞİTİMDE TELEVİZYONUN YERİ VE AÇIKÖĞRETİM FAKÜLTESİ ÖRNEĞİ

Yard. Doç. Dr. Mediha SAĞLIK\*  
Yard. Doç. Dr. Serap ÖZTÜRK\*

### ÖZET

Uzaktan eğitimde öğrenme yolları ve nitelik teknolojik gelişmelerle yakından ilintilidir. Görsel ve işitsel bir araç olan televizyon yayınlarının ülkenin her yanına ulaşabilmesi, televizyonun araç olarak kolay erişilebilir olması, eğitimde fırsat eşitliği yaratması, insan kaynaklarını en etkili biçimde kullanması, geleneksel eğitim yöntemlerinden farklı olması gibi nedenlerle; televizyon programı üretme açısından her tür donanıma sahip bir fakülte olarak Açıköğretim Fakültesi kurulduğu günden bu yana basılı malzemeler ve radyonun yanı sıra televizyonu da temel destek eğitim aracı olarak kullanmaktadır. Çalışma, Açıköğretim Fakültesi'ndeki televizyon programlarının hangi projelerde kullanıldığı, öğrenciye ne gibi hizmetler sunulduğu, programları üretim süreçleri, yapım olanaklarıyla birlikte televizyondan yararlanma biçimleri hakkında bilgi vermek amacıyla, hazırlanmıştır.

1982-1983 öğretim yılında öğretime başlayan Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi'nde (AÖF), başlangıcından bu yana temel eğitim teknolojisi olarak basılı materyaller kullanılmakta, destek teknolojiler olarak da radyo, televizyon, akademik danışmanlık ve 1993 yılından bu yana da bilgisayar teknolojilerinden yararlanılmaktadır.

### AÖF'DE NEDEN TELEVİZYON?

Alkan (1999, s. 6), uzaktan eğitimin dayandığı başlıca varsayımları aşağıdaki gibi sıralar:

- Bireyler farklı eğitim gereksinimi içindedirler. Mevcut durum bunu karşılayamadığından yeni olanaklar geliştirerek, bireysel, bağımsız öğrenme ile kitle eğitimini sağlamak gerekmektedir.
- Yeni seçenekler, geleneksel eğitim uygulamalarındaki yetersizliği giderici olmalıdır.

---

\* Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi

- Yeni modeller, mevcut eğitim dışında kalan bireylere eğitim olanağı yaratmalıdır.
- Yeni olanaklar, tüm bireylerin eğitimden eşit yararlanmalarını sağlamalıdır.

Alkan (1999)'ın sıraladığı tüm seçenekler, gelişmekte olan bir ülke olarak Türkiye koşullarında sunulacak bir uzaktan eğitim uygulamasında, yaygın izlenen, geniş kitlelere ulaşabilen ve güncelliğe açık olan televizyonun kullanılmasını neredeyse kaçınılmaz kılmaktadır. Çok daha yeni, eşzamanlı ya da etkileşimli teknolojilerle (telekonferans, internet hizmetleri vs) hizmet sunma olanaklarına sahip fakülte açısından, hedef kitlenin niceliksel ve niteliksel özellikleri ve sunulacak teknolojik olanaklara ulaşma düzeyleri düşünüldüğünde, ulusal yayın açısından yararlanarak yapılan ders yayınları sayesinde, radyo-televizyon yayınlarına ulaşma oranı hala en yüksek düzeydedir. Bir başka deyişle, tüm bireylere eşit olanaklar sunabilecek teknoloji, tüm öğrenciler açısından radyo-televizyon teknolojisidir. Görsel-işitsel özellikleriyle radyoya oranla avantajlı bir araç olan televizyonun, fakültenin eğitim hayatına başladığı yıldan bu yana, kesintisiz ve geliştirilerek, her projede kullanılmasının temel nedeni bu noktadır.

## **NEDEN TELEVİZYON?**

Kitle iletişiminde önemli bir yeri olan televizyon, özel konumu, sunuş şekli ve kendine özgü nitelikleriyle uzaktan eğitimde önemli role sahiptir.

İletişim alanındaki teknolojik gelişmeler, yaşamın pek çok alanına uyarlandığı gibi, eğitim alanına da uyarlanmaktadır. Yeni teknolojilerin bu alanda yer alması ve yeni avantajlar sağlaması sonucu, televizyon artık modası geçmiş bir araç olarak görünebilir. Ancak sağladığı olanaklar geçerliliğini sürdürürken, televizyon teknolojisi de gelişmelerden uzak değildir.

Uzaktan eğitimde televizyon aşağıdaki işlevleri yerine getirmeye olanak tanır (Hızal, 1983, s. 57):

- Öğretimi destekleme ve zenginleştirme
- Bilgi verme
- Açıklama, açıklık getirme
- Özetleme
- Pekiştirme
- Güdüleme, ilgi uyandırma
- Boşlukları doldurma
- Çalışma hızı empoze etme
- Bir kaynağı geniş kitlelere götürme

- Tutum değiştirme
- Ulaşılması g olgu ve olayları sunma

Televizyon, bu işlevleri sahip olduğu özellikler sayesinde gerçekleştirir. Bunlardan belki de en önemlisi, televizyonun alıcılar açısından çok tanıdık ve çekici bir kaynak dolayısıyla da izleyicilerin tümüne açık bir eğitim aracı olmasıdır. Televizyon insanları yüzleri, duyguları ile ekrana taşıdığı için aynı zamanda içtenlik taşıyan bir araçtır.

Yeni iletişim teknolojilerindeki gelişmeler sonucunca radyo ve televizyon alıcı cihazlarının ucuzlaması, günlük hayatta kolayca erişilebilir olma özellikleri, bu araçların eğitim alanındaki önemini ön plana çıkarmaktadır (Kaymas, 1999, s.76).

Televizyon aracılığıyla aktarılan bilgi, görsel ve işitsel sunumla geleneksel eğitim yöntemlerinden farklıdır. Konulara ilişkin açıklamalar, örnekler görsel olarak sunulabilir. Böylece ğrenci güdülenir, öğrenme isteği artar, dolayısıyla öğrenme ve hatırlama kolaylaşır.

Televizyon yayınının geniş bir coğrafi bölgeye yayılmış binlerce kişiye aynı anda ve tek birey olarak ulaşması, kişinin geleneksel eğitimdeki ğrenci psikolojisinden uzak olarak eğitilmesini ve eğitimin bireylere yönelmesini sağlar (Kılıç, 1988, s.4-5).

Televizyon, geniş alanlara aynı anda ulaşarak, bölgeler arası dengesizlikleri gidermede, fırsat eşitliği sağlamada, bölgeler arası eşitsizlikleri gidermede yardımcı olur. Olay ya da süreçleri kendine özgü bir zaman sürecinde aktarır. Gerçekte çok uzun gözlemler gereken bir süreç, kısa sürede, ana noktalarıyla sergilenebilir. Öğrencinin dikkatini çekme, ilgi uyandırma gibi olumlu gdlemeleri, kameranın yaklaşma, uzaklaşma, detayları görme gibi özellikleriyle sağlayabilir. Gözle görülemeyecek ya da günümüzde varolmayan nesnelere, animasyon, çizgi film gibi değişik anlatım yöntemleriyle canlandırılabilir.

Televizyon insan kaynaklarının verimli kullanılmasında da etkindir. Alanında uzman öğreticilerin çok sayıda öğrenciye aynı anda ulaşmasına olanak tanır. Televizyonun en açık sunuş özelliği, bilgi kaynağını öğrencinin önüne ulaştırma kabiliyetidir. Bunu diğer araçlar sağlayamaz. Bu bir niversiteye gitme ya da diğer ortak eğitim kuruluşlarına katılma şansı bulamamış öğrenciler için en önemli şeydir (Bates, 1988, s. 215).

Konferans, ders, gösteri, deney gibi daha önce varolan eğitim yöntemleri, televizyonda da değişik grntmlerde benimsenmiştir. Ekranın bir laboratuvar gibi

kullanılarak, normalde öğrencilere gösterilemeyecek kadar karmaşık bir deneyin bütün aşamalarıyla gösterilmesi mümkündür (Gökçe, 1997, s. 239).

Televizyon soyut kavram ya da fikirlerin aktarılmasında da etkili bir araçtır. Soyut fikirler genellikle kelimelerle üretilir ve iletilir. Bununla birlikte soyut konuların somutlaştırılmasında canlandırmaların ve görsel deneyimlerin payı büyüktür. Buradaki sınırlılık, bilgi içeren metnin hareketli görüntü, canlandırma, somut düşünce, söz ve fotoğraf gibi nesnelere nasıl şekilleneceğidir. Televizyon öğrenme sürecinde soyut fikirleri anlamada direk yollarla yardımcı olabilir (Bates, 1988, s. 215-218). Özellikle coğrafya gibi derslerde, başka türlü görmesi mümkün olmayacak değişik ülkeleri öğrenme imkanı verir (Turam, 1994, s. 160).

Üretim ve yapım pahalı ve karmaşık bir işlem olmasına karşın, kişi başına düşen birim maliyet düşüktür (1). Tüm bu özellikler, televizyona bilginin sunulmasında üstünlük sağlar.

## **HANGİ PROJELERDE KULLANILIYOR?**

Açıköğretim Fakültesi'nin televizyonu eğitimde bir araç olarak kullandığı projeler aşağıdaki gibidir:

### 1999-2000 Öğretim Yılı Lisans Programları

İktisat Fakültesi  
İşletme Fakültesi

### 1999-2000 Öğretim Yılı Önlisans Programları

İş İdaresi Bölümü  
Mahalli İdarelerde Yönetim Bölümü  
Halkla İlişkiler Bölümü  
Muhasebe Bölümü  
Dış Ticaret Bölümü  
Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü  
Büro Yönetimi Bölümü  
Satış Yönetimi Bölümü  
Turizm ve Otelcilik Bölümü  
Sosyal Bilimler Bölümü  
Ev İdaresi Bölümü  
Sağlık Kurumları İşletmeciliği Bölümü  
İlahiyat Bölümü

Bu projeler için hazırlanan ve yayınlanan televizyon programları, Radyo Televizyon Yapım Merkezine bağlı Yayın Planlama ve Koordinasyon Bölümü Başkanlığından alınan bilgiler doğrultusunda Tablo 1’de verilmiştir (2).

<b>1999-2000 Öğretim Yılı Televizyon Programları</b>		
	Program Sayısı (toplam)	Yayın Süresi saat
<b>Lisans Bölümleri</b>		
Ders Programı (bant)	755	514
Sınava Hazırlık (bant)	60	30
Sınava Hazırlık (canlı)	30	30
<b>Önlisans Bölümleri</b>		
Ders Programı (bant)	529	360
<b>TOPLAM</b>	<b>1374</b>	<b>934</b>

Tablo 1. 1999-2000 Öğretim Yılı Televizyon Programları

Ayrıca öğrenciler, yayınlanan tüm televizyon programlarının video kasetlerini, Açıköğretim Fakülte’sine başvurarak satın alabilmektedirler. Öğrencinin talep ettiği dersler hazırlanıp, belli bir ücret karşılığında kendisine gönderilmektedir.

### **BATI AVRUPA PROJESİ**

Açıköğretim Fakültesi’nin 1986 yılında başlattığı bu proje Almanya, Fransa, Belçika, Hollanda, İsviçre ve Avusturya’da yaşayan Türk vatandaşlarına yöneliktir. Yurtdışındaki Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına yükseköğretim olanağı sunmak amacıyla yürütülen proje ile işletme-iktisat lisans eğitimi yanında Dış Ticaret ve Turizm önlisans eğitimleri verilmektedir.

Bu projede öğrencilere, derslerine ilişkin televizyon programları, diğer materyallerle birlikte video kaset olarak ulaştırılmakta, böylelikle bu materyallerden kendilerine uygun zamanlarda yararlanma olanağı sunulmaktadır.

### **KIBRIS PROJESİ**

KKTC’inde yaşayan Türklere yükseköğretim olanağı sunmak amacıyla başlatılan ve AÖF’ün tüm lisans ve önlisans programlarını kapsayan bu projede, televizyon programları öğrencilere yine yayın yolu ile ulaştırılmaktadır. Ancak

uzaklık nedeniyle,akademik danışmanlık hizmetlerinin yüzyüze eğitimle verilmesi güç olduğundan, bu hizmetler telekonferans yöntemiyle sağlanmaktadır. 1999-2000 öğretim yılında başlatılan telekonferans uygulamasıyla, haftada iki gün, toplam 8 saat danışmanlık dersleri verilmektedir. AÖF Lefkoşe Bürosu'nda toplanan öğrencilerle karşılıklı iletişim sağlanmaktadır. Böylelikle eşzamanlı bir teknoloji de AÖF'de ilk kez bu projede kullanılmaya başlanmıştır.

## **YAPIM OLANAKLARI**

Anadolu Üniversitesi'ne bağlı bir merkez olarak 1982 yılında kurulan Radyo-Televizyon Yapım Merkezi, yayın kalitesinde iki televizyon stüdyosu, iki ses stüdyosu ve dış çekim ekipmanı (dış çekim aracı, 6 ENG kamera, ışık ve ses setleri, promter vs) birlikte, bilgisayar teknolojisinin de kullanıldığı 1 Inch ve Betacam formatında kurgu setlerine sahiptir. Kendi bünyesinde bulunan grafik, dekor, animasyon, arşiv- planlama, bant çoğaltma bölümleriyle, bilgisayar, ses ve bakım-onarım laboratuvarlarıyla her tür televizyon yapımına olanak tanımaktadır.

Merkezde görev alan yapım-yönetim personelinin hemen hemen tümü alanında bir yüksek öğretim kurumundan mezun olmuş ya da yüksek lisans eğitimi almış, deneyimli kişilerden oluşmaktadır. Merkezde bölümler içinde, yerli-yabancı uzmanlardan yararlanarak, zaman zaman hizmet içi eğitim çalışmalarını da yürütülmektedir. Ayrıca üretilen programlar, merkez içi izleme toplantılarıyla yeniden değerlendirilmekte, iyileştirilmeleri yolundaki öneriler uygulamaya konmaktadır.

## **ÜRETİM SÜREÇLERİ VE YAPIM BİÇİMLERİ**

Televizyon programı üretmek ve yayınlamak, maliyeti yüksek bir eylemdir. Özellikle çok kanallı ve çok program seçeneği olan bir yayın ortamında izlenilirliği sağlamak, yüksek standartlı programlar üretmek oldukça çaba isteyen bir iştir. Geçmiş yıllarda, özellikle her dersin her ünitesi için program üretme anlayışının benimsenmesi anlayışının da etkisiyle, bir anlatıcının kamera karşısına geçip konuşması yöntemi daha sık kullanılmıştı. Başarılı televizyon öğretmenleri olduğunda, bu yöntem etkili olmaktadır. Ancak bir eğitsel televizyon programının, televizyonun tüm olanaklarını kullanması gerektiği bilinciyle, televizyon programı üretim süreci, zaman içinde yeniden değerlendirildi ve farklı yaklaşımlar benimsendi. Halen sürdürülmekte olan süreçte, her proje için oluşturulan konu uzmanları grubu, varolan televizyon programlarını izlemekte, içerik ya da anlatım olarak zaman aşımına uğramış programların yenilenmesine karar vermektedir. Yeniden ya da yeni üretilecek televizyon programlarının içeriği ve biçimi ise konu uzmanı, yönetmen ve senaristin ortak çalışmasıyla belirlenmektedir. Hangi ünite ya

da o ünite içindeki konunun televizyona uyarlanacağına karar verildikten sonra üretim gerçekleşmektedir.

Daha sağlıklı ve etkili bir medya planlaması için, değişen öğrenci profilinin beklentilerine cevap verebilmek gibi amaçlarla, AÖF’ de yeni bir yapılanmaya daha gidildi. “Uzaktan Eğitim Tasarım Birimi (UETB)” adıyla, alanındaki uzmanlardan oluşan bir grup, tüm teknolojileri olduğu gibi, televizyonu da yeniden yapılandırmak için harekete geçti. UETB, her projeyi ayrı ayrı ele alıp, ilk aşamada öğrenciye kazandırılması gereken yeterlilikleri saptamaktadır. Bu saptamalar doğrultusunda hangi bilginin hangi sıra ve hangi araçla verileceğini belirlemekte, bir sonraki aşamada ise belirlenen içerik öğretim malzemesine (kitap, televizyon programı, web sayfası vb.) dönüştürülmektedir. Bu süreç içerisinde, televizyon programlarından da sorumlu olan Medya Yapım Yönetmeni (MYM) genel olarak medya tasarımı, planlama ve geliştiriminden sorumludur. Üretim süreci boyunca danışmanlık alan MYM, üretilen malzemeyi Proje Koordinatörü ve Öğretim Tasarım Yönetimiyle birlikte değerlendirmekte, gerektiğinde yeniden üretime geçebilmektedir. Bu grubun çalışmaları tüm AÖF projelerini kapsamaktadır. Böylelikle tüm materyallerin olduğu gibi, televizyonun da etkinliğinin artırılması, öğrencilerin beklentilerine daha iyi cevap vermesi hedeflenmektedir (3).

Halen süren üretim süreci uygulamasında aşağıdaki yapım biçimlerinden yararlanılmaktadır:

#### 1. Kişilerden Yararlanma

- Öğretim Elemanı
- Sunucu
- Oyuncu
- Alan uzmanları
- Halktan kişiler

#### 2 Görsel yapım olanaklarından yararlanma

- Grafik malzemeler ( resim, fotoğraf, harita, tablo, çizelge, diagram, karikatür, illistrasyon, yazı vs.)
- Gerçek ortam veya olaylardan (belge) yararlanma: (mekanlar, işlemler, süreçler)
- Nesnelere yararlanma (Gerçek veya model)
- Arşiv görüntülerinden yararlanma (eskiye ait, çeşitli kaynaklardan elde edilmiş görüntü arşivi)
- İki boyutlu canlandırmalardan yararlanma
- Üç boyutlu canlandırmalardan yararlanma
- Dramatizasyon

## TELEVİZYON YAYINI

Açıköğretim Fakültesi televizyon programlarının yayını, Bakanlar Kurulu kararıyla bir kamu kuruluşu olan Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Her öğretim yılı öncesi bu kurumdan AÖF tarafından yayın süresi talep edilmekte, taleplere uygun görülen saatler, AÖF yayınlarına ayrılmaktadır. Yayınlar, bir eğitim kanalı olan TRT 4’de öğretim yılı içerisinde, 24 hafta boyunca haftanın her günü sürmektedir. Hafta içi beş gün gündüz 3 saat süren yayın, gece tekrarlanmaktadır. Hafta sonu yayınlarının ise tekrarı yoktur. Yayın süresine göre kuşak olarak hazırlanan bantlar Ankara’ya gönderilmektedir. Kuşaklar içerisinde ders programlarının yanı sıra Üniversitemizden Haberler programı ve kısa programlar da yer almaktadır. AÖF televizyon yayınları, bir başka kurum tarafından, kendisine ayrılan 3 saat gibi uzun bir yayın süresini kapsamaktadır. Bu süre içinde arka arkaya aynı bölümün birkaç dersi yer alabilmektedir. Öğrencinin sıkılmaması ya da bir sonraki derse hazırlanabilmesi için, 1999-2000 öğretim yılında yeni bir uygulamaya gidilmiştir. Ders programlarının aralarına, ortalama 3 dakikalık kısa programlar serpiştirilmiştir. Genellikle belgesel nitelik taşıyan bu programlarla aynı zamanda kültürel bir eğitim de hedeflenmektedir. 1999-2000 yayın yılı için yaklaşık 70 kısa program hazırlanmıştır.

AÖF televizyon yayın saatleri ise şöyledir: Hafta içi her gün 10:00-13:00, Cumartesi 18:00-21:00, Pazar 18:00-22:00. Bu programların yayın gün ve saatleri, bir yayın kataloğunda toplanıp, öğretim dönemi başında öğrencilere ulaştırılmaktadır. Yayın programı ayrıca AÖF Web (<http://www.aof.anadolu.edu.tr/all.html>) sitesinde de yer almaktadır. AÖF canlı televizyon yayınları ise, yine TRT kurumundan kiralanılan bir yer istasyonu (transponder) aracılığıyla, AÖF stüdyolarından gerçekleştirilmektedir.

## AÖF’ DE TELEVİZYONDAN YARARLANMA BİÇİMLERİ

### Öğrenci Desteği

Pettit (1998, s. 259), “Yüzmeyi yalnız Öğrenmek” adlı öğrenci destek sistemlerine ilişkin bildirisinde, bütün uzaktan eğitim kurs öğelerinin öğrenci desteği sunabileceğini belirtir. Bu bakış açısıyla televizyon gibi çok işlevli bir aracın öğrenci desteği sağlamada kullanılması doğaldır. Gibson (1998, s. 247-249), öğrenciye destek hizmetleri vermenin pahalı da olsa, bilgiden öğrenmeye geçişte çok önemli bir etken olduğunu önemle vurgulamaktadır. Rowntree (1994, s. 218), öğrencilerin kendi ortamları içinde öğrenirken çeşitli güçlük ve sorunlarla karşılaştığını, bunun sonucu da değişik endişelere kapıldığını belirtir. Kendi kendine öğrenemeyeceğini düşünmeyi, başarısızlık korkusu ya da okul ortamında



bulunmaktan kaynaklanan dışlanmışlık duygusunu bunlardan bazıları olarak sıralar. Özetle uzmanlar, öğrenci desteği vermenin önemi üzerinde dururken, bireysel desteğin gerekliliğini de vurgulamaktadır. Bu anlamda AÖF'de televizyon, bireyselden çok kitlesel destek verici niteliktedir. Denilebilir ki AÖF'de televizyon, içerikte olduğu gibi, temel destek hizmetlerinde de yardımcı konumdadır.

### **İçeriği Destekleme**

AÖF'de televizyon programları öğrenci desteği amacıyla kullanılırken şu hizmetleri sunmaktadır:

- **Tanıtım Programı:** Her projenin başlangıcında yayınlanan ve proje sorumlularının katıldığı bu programlarda, projenin genel amaçları, öğrencilerden beklenenler, eğitim teknolojileri ve bunlardan öğrencilerin nasıl yararlanabileceği yolunda bilgiler verilmekte, derslere giriş sağlanmaktadır.
- **Seçilmiş Bölümler:** Ders müfredatı içinden seçilen bölümlere destek olmak amacıyla hazırlanan program dizileridir. Özellikle son yıllarda benimsenen anlayış doğrultusunda hazırlanan bu tür program dizilerinin konu seçimi, proje sorumluları, yönetmen ve konu uzmanları tarafından yapılmaktadır. Bu kurulun seçimi sonucunda, televizyona uyarlanma gereği duyulan ünite ya da ünite içi bölümler seçilmektedir. Her ders için belirlenen televizyon programı sayıları da bu nedenle farklılık göstermektedir.
- **Tam Dizi:** Belirli bir dersin tüm içeriğinin, kitaplara paralel olarak televizyonla aktarılması anlayışı, daha çok geçmiş yıllarda benimsenen bir anlayıştır. Televizyonun AÖF'de kullanılmaya başlanmasıyla birlikte belirlenen bu anlayış paralelinde, yıllar boyunca, her projenin tüm dersleri için, ünite sayısınca program üretilmiştir. Yenileme çalışmaları devam ederken, güncelliğini kaybetmemiş olan ve bu anlayışla hazırlanmış kimi program dizileri hala yayınlanmaktadır. Ancak bu programların da zaman içinde yenilenmesi planlanmaktadır (4).
- **Telekonferans dersleri:** Telekomünikasyon teknolojilerini kullanarak, iki ya da daha fazla noktada yer alan grup ya da kişiler arasındaki iletişimi gerçekleştiren bir paylaşım yöntemidir. Bu iletişim biçiminde; ses, görüntü, bilgi ya da televizyon teknolojisinin diğer unsurları bir araya getirilebilir. Garrison'un belirttiği gibi, bu yöntem katılımcılar

arasında, gerçek ve eşzamanlı iletişimi kolaylaştırır. Bu iletişimsel kapasite, görüntünün katkısıyla, iletişimde yüksek sonuçlar vermektedir (aktaran Oliver, s. 171-172).

Telekonferansın bir uygulama biçimi olan video konferans sistemi, yüz yüze gelinerek katılım sağlanan toplantılar için mesafe ve seyahat güçlüklerinin getireceği problemlerin üstesinden gelmenin bir yolu olarak giderek yayılmaktadır. Bu sistem maliyetleri düşürdüğü, iş uygulamalarını geliştirdiği ve karar almayı hızlandırdığı için yaygın ve etkili olarak kullanılabilir. Video konferansta insan gücü kaynaklarının daha iyi kullanılışı, eğitime katkı getirir. Bilgi iletimi yalnızca sözle değil, görüntüyle birlikte yapılabildiğinden, önemli bilgiler, etkili bir kaynaktan çok sayıda insana esnek, hızlı, etkili ve en önemlisi etkileşimli, yani çift yönlü olarak sunulabilmektedir.

Video konferans sistemlerinin uzaktan eğitimde etkin olarak kullanılması, yaygınlaşması yüksek maliyet gerektirmesine karşın, sistemin canlı sunuşlarla iletişimi olanaklı kılmasıyla yüz yüze eğitim kadar etkili olabileceği açıktır. Çünkü bilgi değişimi, soru sorma, düşünceleri etkileme, problem çözüme, yeni fikirler edinme ve görsel bilgiye olanak tanır (Cora, 1996, s. 104).

AÖF, telekonferans sistemlerine sahip bir fakülte olarak, bu yöntemi uzaktan eğitim uygulamalarına da katmış, Kıbrıs Projesi akademik danışmanlık hizmetlerini bu yolla sunmaya başlamıştır. Uygulamada konu uzmanı, yazılı ve görsel tüm materyalleri kullanabilecek teknolojik donanımına sahiptir.

### **Sınava Hazırlık Desteği**

Öğretimde, televizyon etkileşimli olarak da etkileşimsiz olarak da kullanılabilir. Etkileşimsiz öğretimde, programlar önceden üretilerek video kaset olarak veya yayın aracılığıyla dağıtılır. Karşıt olarak etkileşimli televizyon, izleyicinin katılımını sağlayarak öğretimin etkisini artırır. Canlı yayın etkileşim sağlamak açısından önemli bir yayın şeklidir. Bu anlayıştan yola çıkan AÖF, 1998-1999 öğretim yılında yeni iki uygulamaya başlamıştır. Öncelikle bilgi İşlem Merkezi'nce değerlendirilen yarı yıl sınavı ve dönem sonu sınav sonuçları içinden, öğrencilerin zorlandıkları 10 ders seçilmiştir. Birinci uygulamada, dersler için sınavlarda en az yanıtlanan sorular saptanmış, bu soruların uzmanlarca çözüldüğü televizyon programları hazırlanmış ve yayınlanmıştır. İkinci uygulama ise, canlı yayınlardır. Bu uygulamada, yine Bilgi İşlem Merkezi'nce belirlenen dersler yayın öncesi öğrencilere duyurulmuş, sorularını faks ya da telefon aracılığıyla, yayın öncesi veya yayın sırasında iletebilecekleri bildirilmiştir. Hafta içi beş gece boyunca, iki saat sürdürülen yayınlara yüksek sayıda öğrenci katılımı gerçekleşmiştir. Aynı uygulama Mart ayı içinde, toplam 10 ders için, 1999-2000

öğretim yılında da sürdürülmüştür. Canlı yayınlar, AÖF final sınavı ve bütünleme sınavı öncesi, yine aynı süre ve sayıda devam etmektedir.

### **Öğrencide Aidiyet Duygusu Yaratma ve Danışmanlık Desteği**

1998 yılından bu yana televizyon programları arasına katılan “Üniversitemizden Haberler” adlı 10 dakikalık programın amaçları; öğrencileri bilgilendirmek ve onlarda aidiyet duygusu oluşturmaya yardım etmektir. Bu amaçlarla 15 günde bir yayınlanan program, iki hafta boyunca tekrarlanmaktadır. İçerik, programı hazırlayan Haber Grubu’nun olağan gündem toplantısıyla belirlenmektedir. Programın kendi içindeki bölümleri aşağıdaki gibidir:

- **Haberler:** Bu bölümde AÖF akademik bilgileri, gelişmeler, değişiklikler (sınav tarihlerinin değişmesi, canlı yayın duyurusu vs) gibi öğrencileri doğrudan ilgilendiren bilgilerin yanı sıra, üniversitede gerçekleşen kültür-sanat, bilim etkinlikleri duyurulmaktadır.
- **Nasıl çalışmalıyız?:** 1998-1999 öğretim yılında yayınlanan bu bölümde, AÖF öğrencilerinin sahip olduğu eğitim materyallerinden nasıl yararlanmaları gerektiği, sınav uygulamalarındaki önemli noktalar gibi bilgilere yer verilmektedir.
- **Bir Portre:** Bir AÖF öğrenci ya da mezununun tanıtıldığı bu bölümde; fakülteden mezun olmasının iş yaşamında kendisine somut yararlar sağladığı kişiler, uzaktan eğitimi ikinci eğitim olarak seçmiş kişiler (doktor, mühendis vs.), ilginç özelliği olan kişiler (70 yaş gibi) ya da derece almış mezunlar seçilmektedir. Bir başka bakışla, öğrencileri cesaretlendirici ve güdüleyici özellikler, mezunların kendi ağzından aktarılmaktadır.
- **İletişim Hattı:** Bu bölümde, öğrenci soruları yer almaktadır. AÖF İletişim Merkezi’ne gelen sorular içinden yoğunluk ve önemine göre seçilen sorular, bir sunucu ve yetkilinin katıldığı ortamda yanıtlanmaktadır.

Anadolu Üniversitesi, Radyo Televizyon Yapım Merkezi, Haber Grubu Başkanlığı, öğrencilerin ilgiyle izledikleri bu programın başlangıçtaki hedeflerine ulaştığı bilgisini vermiştir (5). Örneğin AÖF web sitesinde yer alan Deneme Sınavları, bu programda duyurulduktan sonra, ziyaretçi sayısında önemli artışlar saptanmış ve bu sınavlara ilişkin sorular alınmıştır.

## AÖF'DE TELEVİZYONUN GELECEĞİ

Sherry (2000), araştırmaların tutarlı bir biçimde, televizyonun öğrenciyi yakalayarak güdüleyebildiğini ve öğrenme sürecinde ilgiyi arttırdığını gösterdiğini belirtir. Bu gerçek ve televizyonun sağladığı olanaklardan yola çıkarak, AÖF'de televizyonun destek eğitim aracı olarak kullanımının, ilk yıldan bu yana olduğu gibi, önümüzdeki yıllarda da sürmesi planlanmaktadır. Özellikle UETB tarafından başlatılan çalışmalarla televizyonun diğer materyallerle birlikte planlanarak daha etkili kullanılması ve öğrenci beklentilerine yanıt vermesi amaçlanmaktadır. AÖF televizyonu çok yönlü olarak kullanma olanakları açısından gerekli tüm alt yapıya sahiptir. Ancak yayınların bir başka kurum tarafından yürütülmesi, bu alandaki önemli engellerden biridir. Buna karşın, yayınların ülkenin hemen hemen tümüne yayın yapabilen bir kanal aracılığıyla gerçekleştiğini de belirtmek gerekir. Ayrıca yine ulusal bir yapılanma içinde bulunan Türksat uydusu ve telekomünikasyon sistemleri de, gerektiğinde AÖF hizmetleri için, ücretli olarak kullanılmaktadır. Canlı yayınlar ve telekonferans uygulamaları bu yolla gerçekleşmektedir. Önümüzdeki yıllarda, bant yayınlar yanında, canlı televizyon yayınları ve telekonferansların da artarak sürmesi planlanmaktadır.

### DİPNOTLAR

- 1- Bu konu için bkz. Potashnik, M. & Capper J. (1998, March). Distance education: growth and diversity. Finance and Development, 35 (1).
- 2- Anadolu Üniversitesi, Radyo Televizyon Yapım Merkezi, Yayın Planlama ve Koordinasyon Bölümü Başkanlığı ile Görüşme, Şubat 2000.
- 3- Anadolu Üniversitesi, Uzaktan Eğitim Tasarım Birimi Başkanlığı ile Görüşme, Şubat 2000.
- 4- Distance education at a glance. (1995, October). [Online] Available: <http://www.uidaho.edu/evo/dist5.html>.
- 5- Anadolu Üniversitesi, Radyo Televizyon Yapım Merkezi, Haber Grubu Başkanlığı ile Görüşme, Şubat 2000.

## YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Alkan, C. (1999). Eğitim teknolojisi ve uzaktan eğitimin kavramsal boyutları. Uzaktan Eğitim Dergisi, Ankara: Uzaktan Eğitim Vakfı.
- Bates, A. W. (1988). Television, learning and distance education. Journal of Educational Television. 14 (3).
- Cora, A. (1996). Uzaktan eğitimde telekonferansın rolü. Türkiye Birinci Uluslararası Uzaktan Eğitim Sempozyumu Bildirileri. Ankara: Uzaktan Eğitim Vakfı.
- Gibson, C. C. (1998). Supporting the distance learner in contex. Türkiye İkinci Uluslararası Uzaktan Eğitim Sempozyumu Bildirileri. Ankara: Uzaktan Eğitim Vakfı.
- Gökçe, G. (1997). Televizyon programı yapımıcılığı ve yönetmenliği. İstanbul: Der.
- Hızal, A. (1983). Uzaktan öğretim süreçleri ve yazılı gereçler. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları
- Kaymas, S. (1999). Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde radyo ve televizyonla yapılan uzaktan eğitim yayıncılığı. Uzaktan Eğitim Dergisi . Ankara: Uzaktan Eğitim Vakfı.
- Kılıç, L. (1988). Televizyon eğitim programlarında yapım-yönetim. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi AÖF Yayınları
- Oliver, E. L. (1994). Video tools for distance education. In. B. Willis (Ed.), Distance education: strategies and tools. Englewood Cliff, New Jersey: Educational technology Publications.
- Pettit , J. (1998). Learning to swim alone. Türkiye İkinci Uluslararası Uzaktan Eğitim Sempozyumu Bildirileri. Ankara: Uzaktan Eğitim Vakfı.
- Rowntree, D. (1994). Exploring open and distance learning. Great Britain: The Open University.
- Sherry L. (2000). Issues in distance learning. [Online] Available: <http://www.cudenver.edu/~Isherry/pubs/issues.html>
- Turam, E. (1994). Medyanın siyasi hayata etkileri. İstanbul: İrfan.